

3. Васильев Л. История Востока в 2 Т., Т. 2 / Л. Васильев. – М.: Высш. шк., 1994. – 495 с.
4. Киссинджер Г. Дипломатия / Г. Киссинджер. – М.: Ладомир, 1997. – 848 с.
5. Млечин Л. Холодная война. Политики, полководцы, разведчики / Л. Млечин. – М.: Центрполиграф, 2009. – 608 с.
6. Рейтинг держав за ВВП на душу населення за даними Світового банку [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD?order=wbapi_data_value_2014+wbapi_data_value+wbapi_data_value-last&sort=desc
7. Тихомиров В. Д. Корейская проблема и международные факторы (1945 – начало 80-х годов) / Ред. А. В. Воронцов. – М.: Вост. лит., 1998. – 280 с.
8. Хлевнюк О. Сталин. Жизнь одного вождя / О. Хлевнюк. – М.: АСТ: Corpus, 2015. – 496 с.
9. Хрестоматия по истории международных отношений / Сост. Д. В. Кузнецов. В 5-ти книгах. Книга 4. Новейшее время. – Благовещенск, 2013. – 2214 с.

Кулікова Т.О.

здобувач,

*Навчально-науковий інститут історії та філософії
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького*

РЕОРГАНІЗАЦІЯ МАШИННО-ТРАКТОРНИХ СТАНЦІЙ ТА ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕМОНТНО-ТЕХНІЧНИХ СТАНЦІЙ В УКРАЇНІ В СЕРЕДИНІ ХХ СТОЛІТТЯ

З огляду на те, що в сучасній Україні стан машинно-тракторного парку на селі сягнув критичної межі, вивчення досвіду діяльності МТС, РТС та відділень «Сільгосптехніки», вироблення на основі цього рекомендацій, зокрема прикладного характеру, щодо налагодження матеріально-технічного забезпечення вітчизняної аграрної галузі є актуальними завданнями історичної науки.

Після прийняття в кінці березня 1958 р. Верховною Радою СРСР закону «Про подальший розвиток колгоспного ладу та реорганізацію машино-тракторних станцій» в країні доволі оперативно розпочалося втілення в життя основних його положень. З огляду на очевидні тенденції вирішення питання взаємовідносин МТС та колгоспів, а також актуальність весняних польових робіт, передбачена реорганізацією передача техніки колгоспам розпочалася ще до прийняття згаданого закону. На початку березня 1958 р. в Києві відбулася представницька нарада, на якій розглядалися питання майбутньої реорганізації та було прийнято відповідні рішення про порядок передачі сільськогосподарських машин із МТС в колгоспи [4, с. 70].

На початок реорганізації в Україні налічувалося майже 1400 МТС і машино-тваринницьких станцій. По адміністративним районам республіки вони розмішувалися дуже нерівномірно [7, с. 345].

Як зазначалося, у законі «Про дальший розвиток колгоспного ладу та реорганізацію машино-тракторних станцій», реорганізація МТС повинна була проводитися поступово. Однак у її практичному здійсненні, аж ніяк не за ініціативою колгоспників, була допущена поспішність: реорганізація відбувалася протягом одного року одночасно по всій території країни і по всіх господарствах. Тому не дивно, що її результат виявився вкрай суперечливим.

Найбільш інтенсивний продаж техніки МТС колгоспам відбувався протягом другого кварталу 1958 р. На кінець року він був вже практично завершений. У цей період більшість колгоспів, особливо економічно слабких, укрупнювалися. З 1 січня по 1 травня 1958 р. в Україні було укрупнено 975 колгоспів. Таким чином, у республіці залишилося 135900 колгоспів. З них 12928 – прийняли техніку МТС, що склало 95% [5, с. 47].

Одним з негативних наслідків тодішнього підходу до реорганізації МТС стало застарівання машинно-тракторного парку колгоспів. Витративши значні кошти на придбання нерідко застарілої техніки, колгоспи втрачали фінансову можливість придбати нову техніку [3, с. 145]

Наміри М. Хрущова радикально змінити становище селянства, поряд з певними позитивними наслідками, мали суттєві прорахунки. Значна кількість колгоспів опинилися у важкому фінансовому становищі, оскільки техніка, яку вони вимушені були викуповувати, продавалася їм за новими оптовими цінами, які значно перевищували державні, за якими техніку в свій час отримували машинно-тракторні станції.

До недоліків проведення реорганізації МТС слід також віднести державну політику ціноутворення на сільськогосподарську техніку, що передавалася колгоспам. У зв'язку з відсутністю в господарствах інструкції Міністерства сільського господарства і Міністерства фінансів про порядок і умови продажу тракторів та іншої сільськогосподарської техніки, оцінювання їх вартості відбулося в ряді областей республіки після продажу техніки колгоспам. Фактично розцінки на придбану техніку прийшли тоді, коли техніка була вже передана колгоспам. Це внесло дезорганізацію в стосунки між державою і колгоспами [1, с. 165].

Іншим негативним наслідком непродуманих рішень щодо реорганізації МТС стало питання кваліфікованих кадрів, які обслуговували сільськогосподарську техніку. Спеціально створені комісії на час реорганізації МТС мали займатися і вирішенням кадрового питання. Радянською владою з цього приводу декларувалося, що оплата праці механізаторів в колгоспах не повинна була бути нижчою, ніж вона була в МТС.

Сільське господарство втратило половину механізаторів. З іншого боку, заводи сільського машинобудування втратили стійкий внутрішній ринок і вимушені були зменшити виробництво. Експлуатація техніки колгоспами різко погіршилася через недостатньо кваліфіковане обслуговування [3, с. 103].

Іншим боком кадрової проблеми на селі стало те, що у зв'язку з передачею техніки господарствам, значно зросла роль колгоспного керівництва. Від них вимагалось більше організаторських здібностей, глибших знань з агротехніки і механізації. Між тим, ще багато голів колгоспів, завідувачів ферм, бригадирів

тощо не мали спеціальної освіти. Це неминуче негативно позначалося на організації ремонту та догляду за технікою [8, с. 28].

Програмою заходів щодо реорганізації МТС передбачалося, що замість них мали утворюватися ремонтно-технічні станції (РТС). На них покладалося завдання забезпечити ремонт тракторів та інших машин, технічне обслуговування колгоспів, постачання колгоспам (шляхом продажу) нової техніки, запасних частин, пального, добрив, отрутохімікатів та інших матеріалів. До основної компетенції РТС було також зараховано організацію прокату тих машин, яких колгоспи не мали; виконання окремих видів спеціалізованих робіт; надання допомоги колгоспам по впровадженню у виробництво нової техніки, досягнень науки та передового досвіду з утримання та використання машинно-тракторного парку; підвищення кваліфікації механізаторських кадрів [8, с. 10].

На практиці МТС найчастіше ліквідовували. У цих умовах зволікання зі створенням РТС, колгоспам, які не мали жодного обладнання, доводилося своїми силами нашвидкуруч завершувати ремонт і підготовку техніки до польових робіт. Слід зазначити, що навіть вчасне створення РТС не вирішувало проблеми. Їх штати були нечисельними і не могли виконувати усі покладені на них обов'язки. Зокрема, штат працівників на одну РТС затверджувався в кількості 23 осіб, а у відділеннях – усього 10 осіб.

На осінь 1959 р. у республіці діяло 658 ремонтно-технічних станцій і 457 відділень РТС, що в цілому дало зменшення виробничих потужностей на 19%. З числа ліквідованих МТС техніку було продано 113 колгоспам і 135 передано радгоспам та іншим державним організаціям [6, с. 38].

Реорганізація МТС справила значний вплив на колгоспне село насамперед тим, що змінила існуючий протягом майже трьох десятиліть порядок технічного обслуговування колгоспів. Так, купівля колгоспами сільськогосподарської техніки створювала певні елементи ринкових відносин на селі, давала більше можливостей для господарств розпоряджатися засобами виробництва, вимагала повернутися до початкової концепції кооперативного господарства, відмовившись від повного підпорядкування державі. тепер колгоспи повинні були самі, хоча й у визначених рамках, вирішувати, як вести себе на ринку. Але оскільки довготривала експлуатація в попередні роки їх достатньо знесилила, вони потребували допомоги з боку держави.

Однак ці проблеми не згадувалися ні в ході обговорення, ні після прийняття закону про реорганізацію МТС, позаяк довелося б переглядати всю радянську політику колективізації сільського господарства й повністю змінити ставлення держави до селянства. Багатообіцяюча реформа була здійснена з такою економічною непередбачуваністю, що загалом призвела до негативних наслідків. Значні витрати колгоспів на придбання техніки в МТС, змінений порядок її використання, постійне подорожчання техніки, будівельних матеріалів та інших засобів виробництва підірвали процес розширеного відтворення і знову привели до нееквівалентного обміну між містом і селом. Причому співвідношення між цінами на продукцію колгоспів і цінами на промислові товари, які їм продавалися, були не на користь колгоспів. Першопричинами цього було постійне ігнорування вимог економічних законів у політиці ціноутворення.

Список використаних джерел:

1. Гайдамацький П. І. Відродження МТС / П. І. Гайдамацький, М. І. Лобас. – К.: Поліграфкнига, 1997. – 224 с.
2. Карташов Р. Н. Развитие сельского хозяйства СССР после сентябрьского Пленума ЦК КПСС (1953) / Р. Н. Карташов // Вопросы истории. – 1957. – № 11. – С. 48-64.
3. Климов П. И. Колхозная деревня после сентябрьского Пленума ЦК КПСС (1953-1958) // История СССР / П. И. Климов. – 1959. – № 2. – С. 34-53.
4. Конкин Ю. А. Экономика ремонта сельскохозяйственной техники / Ю. А. Конкин. – М.: Агропромиздат, 1990. – 365 с.
5. Костик П. С. У боротьбі за технічне оснащення сільського господарства: діяльність Компартії України по створенню і дальшому розвитку матеріально-технічної бази сільського господарства західних областей УРСР (1939-1975 рр.) / П. С. Костик. – Львів: Вища школа, 1980. – 236 с.
6. Кутафьев А. Г. МТС – решающая сила колхозного движения России / А. Г. Кутафьев. – М.: Наука, 1956. – С. 19 – 33.
7. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 24. – Спр. 5312. – 44 арк.
8. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 31. – Спр. 1008. – 223 арк.

Хитрик Д.В.

студент,

*Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки*

ПОРІВНЯЛЬНО-СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЖЕРТВ ПОВОЄННИХ РОКІВ, ЯКІ ІНКРИМІНУЮТЬ ОУН-УПА СЕРЕД НАСЕЛЕННЯ КАМІНЬ-КАШИРСЬКОГО РАЙОНУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В дослідженні періоду визвольних змагань ОУН-УПА є питання, які на мій погляд потребують більш активного вивчення. Це зокрема, проблема аналізу втрат серед прибічників радянської влади в 40-50 роках від рук учасників збройного спротиву комуністичному режиму. Якщо в радянський період, на карб ОУН-УПА клали всіх загиблих в нашій місцевості у воєнні та повоєнні роки, то останнім часом намітилась інша тенденція. Частина дослідників більшість фактів загибелі населення списують на провокативну діяльність органів НКВС-НКДБ, «лжебоївки УПА», винищувальних загонів.

Боротьба ОУН-УПА проти радянської влади та її апологетів була жорстокою та безкомпромісною. Дослідження причин та обставин загибелі працівників партійних і радянських органів, вчителів, працівників охорони здоров'я, завідувачів клубами виходить за рамки розвідки. Я спробую відповісти на запитання – чи носив терор зі сторони ОУН-УПА стосовно прибічників нового ладу системний характер, які категорії працівників найчастіше попадали під репресії повстанців і чи була приналежність до владних структур однозначним приводом до фізичного знищення?